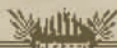

KOSZTOLNYIK KRISZTIÁN

KÁLLAY MIKLÓS ÉS AZ ÖNTÖZÉSÜGY

Kállay Miklós – agrárminiszterként és az Öntözésügyi Hivatal elnökeként – egy olyan időszakban (1932–1942) került közelebbi kapcsolatba a magyar vízgazdálkodási feladatokkal, amelyet a hazai öntözéstörténetben felívelő korszaknak tekintünk.

A trianoni békediktátum következtében Magyarország vízrajzi helyzete is megváltozott, területe nagy része síkság lett, melyet az utódállamok magasabb fekvésű területei öveztek, ezért hazánkban már nemcsak a sokszor kiszámíthatatlan természeti erővel kell(ett) megküzdenie, hanem a szomszédos országok vízügyi politikájával is.

A két világháború közötti vízügyi szolgálat kiemelkedő vezetője, Sajó Elemér 1930 tavaszára elkészített *Emlékirat vizeink fokozottabb kihasználása és újabb vízügyi politikánk megállapítása tárgyában* címet viselő munkájának kezdőmondata a következőképpen szól: „Sík fekvésű országok boldogulása már a régi időkben is jelen-

hatékonyabbá tételének szükségességét támasztotta alá az is, hogy miközben a termőterületek mennyisége 1919 és 1935 között alig változott, a lakosság száma egymillió fővel nőtt. 1932-ben a Földművelésügyi Minisztérium kezdeményezésére Hármasköri Öntözési Bizottság (kultúrtechnikus, gazdálkodással foglalkozó szakember és egy geológus részvételével) alakult azzal a céllal, hogy felmérje a helyzetet és meghatározza a feladatokat.

A bizottság javaslata nyomán született meg az 1937. évi XX. törvénycikk az öntözőgazdálkodás előmozdításához szükséges intézkedésekről, amit az Öntözésügyi Hivatal megalakulása és Kállay Miklós elnöki kinevezése követett. Elnöki megbízatása idején (1937–1942) épült a békésszentandrás vízlépcső, valamint a tiszafüredi szivattyútelep és öntözőcsatorna. Elkezdtek tervezni a tiszalöki vízlépcsőt és a Keleti-főcsatornát is, melyek azonban csak 1945 után valósultak meg.

A tiszafüredi öntözőrendszer öntözőcsatornájának építése

tény részben attól függött, hogy egyrészt miképpen védekeztek a síkságokat elárasztó, elmosásosító vizek kártételei ellen, másrészt pedig miképpen tudták a vizekben rejlő hatalmas erőket hasznukra fordítani...

Az új országhatárok megváltozott gazdasági lehetőségeket is jelentettek. Míg a történelmi Magyarország több területe is alkalmas volt a mezőgazdasági termelés igényeinek kielégítésére, addig ez a szerep 1920 után főleg az Alföldre hárult. A termelés

Kállay kormányfővé kinevezésekor távozott az Öntözésügyi Hivatal éléről, de továbbra is szem előtt tartotta a vízügyi feladatokat. 1942. március 19-én képviselőházi programbeszédében röviden bár, de szólt a kérdés fontosságáról, az Alföld problémáiról is. Nem sokkal később személyesen tájékozódott a Dél-Alföld belvíz sújtotta területein. Ekkor még úgy gondolta, hogy nem zárja le végérvényesen az Öntözésügyi Hivatal élén töltött közel öt évét, de a történelem és az élet másfelé sodorta.

gazdálkodást. Az erdőrendészeti hatóság közérdekű erdőtelepítést rendelhetett el az ország egész területén. Az erdőtörvény korszerűségét jelzi, hogy kiemelten foglalkozott a természetvédelemmel. Rendelkezett arról, hogy óvni kell a kipusztulás veszélyének kitett, hasznos növény- és állatfajokat, biztosítani szükséges azok zavartalan tenyésztését. Gondoltak a források, a patakok és a barlangok védelmére is. A többéves szakmai munkával előkészített erdőtörvény kiállta az idő próbáját, hiszen egészen 1961-ig érvényben maradt.

FÖLDREFORM, DE HOGYAN?

Kállay – Bethlenhez hasonlóan és Gömbös ellenében – ellenezte a radikális földreformot. Maga is igenelte a földrendezés ügyét, de úgy, hogy az lehetőleg ne sértse a földmagántulajdont. Elképzelése szerint az állami földalapot úgy egészítenék ki, hogy kényszerbér-

leti szerződést kötnének a bankok kezében lévő földekre, a holtkézi birtokokra, illetve megállapodnának az adósságukat a föld egy részének átengedése fejében rendezni kívánó birtokosokkal. Az így nyert földterület szolgálná a kormány által meghirdetett telepítést.

A miniszterelnök másként gondolkodott, mégsem a földreform eltérő megközelítése vezetett a szakításhoz, hanem Gömbösnek az a szándéka, hogy saját híveit előtérbe állítva megszabadul a Bethlen köréhez tartozóktól. A nézeteltérés jó indokot szolgáltatott Kállaynak arra, hogy 1935. január 9-én lemondjon miniszteri megbízatásáról. (Az általa képviselt mérsékelt földreform megvalósulása esetén sem elégtette volna ki a parasztság földigényét.) Miniszterségét követően is tovább tevékenykedett a mezőgazdasáért: 1937-től – Bethlen és a kormányzó bizalmát élvezve – az akkor életre hívott Országos Öntözésügyi Hivatal elnökeként folytatta a munkáját.

Amikor 1942 márciusában Horthy magához hívatta, visszaemlékezése

Szemrevételezés a tiszafüredi öntözőrendszer munkálatainál 1939-ben.
Balról jobbra: Lampl Hugó, Horthy Miklós,
Kállay Miklós, Borbély György

szerint így gondolkodott: „*megfordult a fejemben, hogy talán szívesen látna a kormányban, akár a földművelési tárca élén, akár mint tárca nélküli minisztert. Az előbbi azért merült föl bennem, mert a kormányzó egyszer felszólította Bárdossyt – elégedetlen lévén az agrárpolitikájával –, hogy hívjon meg engem egy minisztertanácsra, ahol aztán alkalmam volt kifejtetni a földművelésügyről és általában a gazdasági irányításról vallott nézeteimet.*”

Tudjuk, másként történt: a kormányzó a miniszterelnöki feladat vállalására kérte fel Kállay Miklóst. ♦

A SZERZŐ A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM
FŐIGAZGATÓJA